

Dariusz Borek

"I delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede", a cura di Andrea D'Auria, Claudio Papale, Città del Vaticano 2014 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 57/4, 175-184

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

I delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede,
a cura di Andrea D'Auria – Claudio Papale,
Città del Vaticano 2014, ss. 203.

Kanoniczne prawo karne stało się w ostatnich czasach przedmiotem szczególnej uwagi. Chodzi tutaj o dyspozycje prawa karnego zarówno materialnego jak i procesowego. Do takiego ożywienia zainteresowania (zarówno ze strony teorii jak i praktyki) kościelną władzą karania przyczyniła się niestety m.in. fala doniesień o przestępstwach przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu popełnianych przez ludzi Kościoła, duchownych i zakonników z małoletnimi. Kościół, mając na uwadze dobro osób będących ofiarami wspomnianych przestępstw, starał się zawsze podejmować stosowne działania i zaliczał przestępstwo molestowania małoletnich do kategorii najcięższych przestępstw. Należy jednak podkreślić, że przedmiotem szczególnego zainteresowania w ostatnich czasach są również i inne przestępstwa należące do kategorii najcięższych przestępstw, których rozpoznawanie i rozstrzyganie zostało zarezerwowane Kongregacji Nauki Wiary. Pewną trudnością do roku 2001 było jednakże określenie tego, które to są owe przestępstwa, które zgodnie z Konstytucją Apostolską *Pastor Bonus* z 1988 roku art. 52, należą do kategorii *delicta reservata*. Odpowiedź na taką trudność stanowią w pierwszej kolejności Normy *De gravioribus delictis* promulgowane przez Papieża Jana Pawła II Motu Proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela* w dniu 30 kwietnia 2001 roku, następnie zmiany i uzupełnienia tegoż dokumentu wprowadzone w późniejszym czasie, a szczególnie w 2010 roku, kiedy to zostały zatwierdzone w dniu 21 maja 2010 roku przez papieża Benedykta XVI *Normae de delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis*, stanowiące uzupełnienie i modyfikację norm z 2001 roku. W obydwu przywołanych powyżej dokumentach jest mowa o najcięższych przestępstwach (nie tylko w materii *de sexto*) zastrzeżonych Kongregacji Nauki Wiary, wraz z podaniem sposobu postępowania w przypadku ich zaistnienia. W związku z dokonywanymi zmianami konieczne okazuje się przygotowanie nowych opracowań, które przedstawiałyby zagadnienia z zakresu kanonicznego prawa karnego oraz kanonicznego procesu karnego z perspektywy przestępstw zastrzeżonych Kongregacji Nauki Wiary, nie tylko w sposób całościowy i systematyczny,

ale które brałyby pod uwagę także uzupełnienia, jakie w tej materii zostały wprowadzone przez Kościół od czasu promulgowania Kodeksu w 1983 roku, oraz stanowiłyby pomoc w praktycznym stosowaniu norm, zarówno substancjalnych jak i procesowych. Odpowiedzią na takie, zarówno teoretyczne jak praktyczne, zapotrzebowanie jest właśnie recenzowana publikacja nosząca tytuł: *I delicti riservati alla Congragazione per la Dottrina della Fede*, a cura di Andrea D'Auria – Claudio Papale, Città del Vaticano 2014, ss. 203, wydane w ramach Quaderni di Ius Missionale.

W skład recenzowanej publikacji wchodzi: prezentacja; siedem artykułów dotyczących różnych kwestii związanych z *delicta reservata*, z procedurą wymiaru kar oraz ze specjalnymi upoważnieniami przyznanymi Kongregacji ds. Ewangelizacji Narodów i Kongregacji ds. Duchowieństwa; załączniki i dokumenty.

W prezentacji, Jego Magnificencja Ks. Alberto Trevisiol Rektor Uniwersytetu Papieskiego Urbanianum wyjaśnia, że omawiana pozycja stanowi owoc trzydniowej konferencji zorganizowanej przez Wydział Prawa Kanonicznego pod patronatem Kongregacji Nauki Wiary. Zamiarem zorganizowanej konferencji oraz powstałej na jej gruncie publikacji było przybliżenie właściwej interpretacji, a co za tym idzie i aplikacji norm dotyczących przestępstw zarezerwowanych Kongregacji Nauki Wiary. Taka potrzeba wynikała z trudności, z jakimi spotykają się pracownicy trybunałów kościelnych zajmując się sprawami związanymi z omawianymi przestępstwami.

Zasadniczy trzon recenzowanej publikacji stanowi siedem opracowań.

Pierwszy z artykułów omawianej pozycji, którego autorem jest John Paul Kimes, nosi tytuł: „Ogólne uwagi odnośnie do reformy ustawodawczej Motu Proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*” (*Considerazioni generali sulla riforma legislativa del Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*, s. 11-28). Autor słusznie zauważa, że w promulgowanych przez papieża Jana Pawła II, Listem Apostolskim Motu Proprio: *Sacramentorum sanctitatis tutela* z 30 kwietnia 2001 roku, normach o najcięższych przestępstwach zarezerwowanych Kongregacji Nauki Wiary, nie chodziło o uzupełnienie domniemanej luki w prawie. Tak naprawdę, w tym co się odnosi do najcięższych przestępstw, miała miejsce nie tyle *lacuna legis*, co raczej niejasność, co do obowiązywania stosownych przepisów. Promulgacji Norm w 2001 roku, jak wyjaśniał papież, domagała się konieczność troski o ochronę świętości sakramentów, szczególnie zaś Eucharystii i Pokuty, jak również konieczność troski o czystość obyczajów w tym, co się odnosi do zachowania szóstego

przykazania Dekalogu. Kongregacja Nauki Wiary w dniu 18 maja 2001 roku wystosowała list skierowany do Biskupów oraz innych Ordynariuszy i Hierarchów całego Kościoła Katolickiego, w którym powiadamiała o nowych przestępstwach zarezerwowanych Kongregacji, jak również informowała o tym, jak wyżej wspomniani powinni się zachować w przypadku zaistnienia któregoś z wymienionych przestępstw. Po dziewięciu latach od promulgacji Norm *De gravioribus delictis* z 2001 roku, Kongregacja Nauki Wiary uznała za konieczne zmodyfikowanie tychże norm, biorąc pod uwagę potrzebę ich zintegrowania i zaktualizowania w celu uproszczenia procedur tak, aby stanowiły jeszcze skuteczniejszą odpowiedź na współczesne problemy. Zmodyfikowane normy dotyczące przestępstw zarezerwowanych Kongregacji Nauki Wiary zostały przedstawione papieżowi Benedyktowi XVI, który w dniu 21 maja 2010 roku zatwierdził nowe normy, nakazując ich promulgowanie. Na Normy *De delictis reservatis* z 2010 roku składają się dwie części: część pierwsza to *Normae substantiales* obejmująca art. 1-7, część druga to *Normae processuales* obejmująca art. 8-31. W części pierwszej zostały zawarte dyspozycje dotyczące zakresu kompetencji Kongregacji Nauki Wiary, następnie zostały szczegółowo wyliczone poszczególne przestępstwa należące do kategorii *delicta reservata*, oraz zostały podane dyspozycje dotyczące przedawnienia *actio criminalis* w przypadku *delicta reservata*. Natomiast druga część, to szereg szczegółowych dyspozycji dotyczących sposobu postępowania w przypadku *delicta reservata*, w odniesieniu do których Kongregacja Nauki Wiary jest Najwyższym Trybunałem Apostolskim. Autor kończąc swoje uwagi stwierdza, że zadanie prawników kościelnych nie może się ograniczać jedynie do znajomości i aplikowania prawa. Ale powinni oni mieć także tę świadomość, że i oni uczestniczą w realizacji misji Kościoła, która polega na *salvare quod perierat*.

Przedmiotem drugiego z artykułów, autorstwa Claudio Papale, są *Przestępstwa przeciwko moralności (I delitti contro la morale, s. 29-46)*. Jedną z grup przestępstw zarezerwowanych Kongregacji Nauki Wiary w Normach *De delictis reservatis* z 2010 roku, stanowią *delicta graviora contra mores*, czyli przestępstwa przeciwko obyczajom: przestępstwo molestowania seksualnego małoletnich przez duchownego (z małoletnim są tutaj zrównani także ci pełnoletni, którzy habitualnie posiadają niepełne używanie rozumu) oraz przestępstwo pornografii dziecięcej. Jak zauważa autor, molestowanie seksualne osoby małoletniej obejmuje cały zakres zachowań, począwszy od pokazywania materiałów pornograficznych i różnych nieestosownych komentarzy, poprzez dotyki czy pocałunki często powtarzane, a skończywszy na kontak-

cie cielesnym czy wręcz pełnej penetracji seksualnej. Nie ma znaczenia, czy osoba będąca przedmiotem wykroczeń przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu dobrowolnie i spontanicznie zgadza się na dany czyn seksualny, czy też sama go sprowokowała lub czy też wszystko odbyło się wbrew jej woli. Nowością, w zakresie podmiotów biernych omawianego przestępstwa, wprowadzoną przez Normy z 2010 roku jest zrównanie z osobą małoletnią osoby, która habitualnie posiada niepełne używanie rozumu. Przestępstwo pornografii dziecięcej polega na nabywaniu lub przechowywaniu, lub rozpowszechnianiu w celach lubieżnych obrazów pornograficznych z małoletnimi poniżej czternastu lat, dokonane przez duchownego w jakikolwiek sposób i przy użyciu jakiegokolwiek instrumentu. Istotnym znamieniem omawianego przestępstwa jest wina umyślna po stronie osoby nabywającej lub przechowującej lub też rozpowszechniającej treści pornograficzne z małoletnimi poniżej czternastego roku życia. Ostatnim zagadnieniem poruszonym przez autora jest kwestia przedawnienia skargi kryminalnej z tytułu przestępstw *contra mores* zastrzeżonych Kongregacji Nauki Wiary. Dokonana przez autora artykułu analiza przestępstw przeciwko moralności, w szczególności w odniesieniu do nowych form wprowadzonych w Normach z 2010 roku, stanowi cenne źródło informacji pomagające we właściwym zrozumieniu i aplikacji norm jakie Kościół wydaje w materii przestępstw *contra sextum Decalogi praeceptum*.

Carlo Dezzuto jest autorem trzeciego z artykułów, w którym zajął się omówieniem przestępstw przeciwko wierze i sakramentom należących do kategorii *delicta reservata* (*Delicta reservata contro la fede e contro i sacramenti*, s. 47-77). Autor poddaje szczegółowej analizie poszczególne przestępstwa, jakie w Normach *De delictis reservatis* z 2010 roku zostały zarezerwowane Kongregacji Nauki Wiary. Pierwszą grupą przestępstw, której omówieniem zajął się autor, są przestępstwa przeciwko świętości najczcigodniejszej Ofiary i sakramentu Eucharystii, a mianowicie przestępstwa: profanacji postaci konsekrowanych; usiłowania czynności liturgicznej Ofiary Eucharystycznej; symulowania czynności liturgicznej Ofiary Eucharystycznej; koncelebrowania Ofiary Eucharystycznej z szafarzami wspólnot kościelnych, które nie posiadają sukcesji apostołskiej oraz nie uznają sakramentalności święceń kapłańskich; konsekracji *in sacrilegum finem*, jednej postaci lub obydwu w czasie Eucharystycznej celebracji lub też poza nią. W porównaniu z Normami z 2001 roku, w zakresie przestępstw przeciwko Eucharystii nastąpiły pewne zmiany, zarówno co do liczby, jak i sposobu sformułowania niektórych przestępstw, ale są to zmiany, które polegają jedynie na lepszym, jak się wydaje bardziej precyzyjnym, sformułowaniu niektórych z przestępstw. Drugą grupę

przestępstw należących do kategorii *delicta graviora*, omawianych przez autora, stanowią przestępstwa przeciwko świętości sakramentu pokuty, a mianowicie: rozgrzeszenie współnika w grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu; usiłowanie rozgrzeszenia sakramentalnego; zakazane słuchanie spowiedzi; symulowanie rozgrzeszenia sakramentalnego; *sollicitatio ad turpia*, jeżeli ma na celu grzech z samym spowiednikiem; bezpośrednia i pośrednia zdrada tajemnicy sakramentalnej; nagrywanie przy pomocy jakiegokolwiek instrumentu technicznego lub rozpowszechnianie za pomocą środków społecznego przekazu, dokonane ze złośliwością tego, co jest mówione przez spowiednika lub penitenta podczas spowiedzi sakramentalnej, prawdziwej lub fałszywej. W porównaniu z Normami z 2001 roku, obecnie do kategorii *delicta graviora* została zaliczona większa liczba przestępstw przeciwko sakramentowi pokuty. Kolejne z omawianych przez autora przestępstw, to usiłowanie udzielenia święceń kobiecie. Przestępstwo usiłowania udzielenia święceń kobiecie, to przede wszystkim naruszenie o charakterze doktrynalnym. Takie działanie jest formalnym i uporczywym odrzuceniem doktryny, którą Kościół nauczał od zawsze i która została przedstawiona w sposób definitywny przez papieża Jan Pawła II w 1994 roku w Liście Apostolskim *Ordinatio Sacerdotalis* w następujący sposób: „Kościół nie ma żadnej władzy udzielania święceń kapłańskich kobietom”. Jako ostanie zostały omówione przez autora przestępstwa przeciwko wierze: herezja, apostazja i schizma. Oprócz wspomnianych przestępstw, jak to wynika z *prassi*, Kongregacja Nauki Wiary zajmuje się także i innymi naruszeniami, które niekoniecznie muszą wyczerpywać znamiona wspomnianych wyżej przestępstw. W sposób szczególnie autor zwraca tutaj uwagę na takie działania jak: fałszywy mistycyzm; praktyki magiczne; przynależność do masonerii; objawienia, wizje i przekazy nadnaturalne. Jak widać, Kongregacja Nauki Wiary posiada dzisiaj kompetencje w zakresie wielu przestępstw popełnionych w związku ze sprawowaniem sakramentów Eucharystii i Pokuty oraz ze święczeniami, ale, jak wyjaśnia autor, nie chodzi o to, aby zastępować Ordynariuszy w tej materii, lecz aby wspomagać ich w wykonywaniu ich niełatwego zadania.

Czwarty z artykułów został poświęcony pierwszej fazie kanonicznego procesu karnego, a mianowicie dochodzeniu wstępnemu (*L'investigazione previa*, s. 79-108), którym to zagadnieniem zajął się Damián G. Astigueta. Autor zajął się omówieniem zagadnień związanych z *investigatio praevia* w kontekście procedury przewidzianej w przypadku przestępstw należących do kategorii *delicta reservata*. Od właściwego przeprowadzenia czynności dochodzenia wstępnego, podkreśla autor, zależy przebieg całego procesu karnego, czy to

na drodze administracyjnej, czy sądowej. Kanoniczny proces karny jest właściwie realizowany w dwóch fazach ściśle ze sobą powiązanych, ale też i doskonale oddzielonych. Pierwsza faza zawiera *dochodzenie wstępne* (*preavia investigatio*) o charakterze administracyjnym, które ma na celu upewnienie się, oczywiście w wymiarze ograniczonym, co do zasadności poszlak wskazujących na popełnienie przestępstwa przez jakąś osobę. Konieczne jest tutaj zachowanie szczególnej ostrożności. Druga faza to już prawdziwy proces o charakterze administracyjnym albo o charakterze sądowniczym, podczas którego realizowana jest formalna instrukcja oraz jest wydawany dekret lub sentencja (wyrok) skazujący albo też uniewinniający. Natomiast skarga o naprawienie szkód nie jest skargą karną, ale sporną i jest realizowana w ramach procesu. Konkludując analizę przepisów dotyczących dochodzenia wstępnego, autor dochodzi do kilku trafnych i cennych spostrzeżeń. Po pierwsze stwierdza, że Kodeks, w kontekście kanonicznego procesu karnego, przewiduje różne stopnie prawdy. Na początku dochodzenia wstępnego istnieje jedynie *podejrzanie*, które po zakończeniu dochodzenia może przerodzić się w *uzasadnione*, co prowadzi przełożonego do zastosowania środków zapobiegawczych. Ostatni stopień prawdy, możliwy dopiero w procesie to *pewność moralna*. W tej perspektywie dochodzenie wstępne pozostaje w bardzo ścisłym związku z późniejszymi działaniami ściśle procesowymi. Kolejnym, bardzo ważnym wnioskiem, do którego dochodzi autor, jest ten, że bardzo łatwo może dojść do wypaczenia natury dochodzenia wstępnego. Otóż, jak zauważa może do tego dojść w wyniku sprowadzenia dochodzenia wstępnego do tego samego, czym jest faza dowodowa w procesie. W praktyce oznacza to, że podejrzanego traktuje się, już na etapie dochodzenia wstępnego, jako winnego. Co oczywiście jest niezgodne z logiką procesową i ogólnie przyjętą zasadą, zgodnie z którą *nemo malus nisi probetur*. W związku z powyższymi obserwacjami, autor zwraca następnie uwagę na konieczność dostosowania terminologii, jakiej się używa na etapie dochodzenia wstępnego. Należy pamiętać o tym, że dopóki nie zostanie wszczęty proces karny w sensie ścisłym, nie można mówić ani o oskarżonym, czy tym bardziej winnym, ani o dowodach w sensie ścisłym. Błędne używanie terminologii może prowadzić do wypaczenia natury dochodzenia wstępnego. Ustawodawca kodeksowy, w tym co się odnosi do dochodzenia wstępnego, nie przewidział wielu szczegółowych dyspozycji, co pozwala, jak zauważa autor, na większy zakres dyskrecjonalności ze strony tych którzy ją przeprowadzają. Innymi słowy mniej precyzyjne przepisy prawne, być może nie sprzyjają pewności prawnej, niemniej jednak dają większą swobodę w posługiwaniu środkami duszpasterskimi w celu uniknięcia zgorznienia

i zabezpieczenia dobrego imienia podejrzanego. Ten brak precyzyjności jest widoczny także i w tym, co się odnosi do sposobu przeprowadzania czynności dochodzenia wstępnego. Wprawdzie odnośne przepisy nie zakazują żadnych formalności, ale i z drugiej strony nie nakazuje się też żadnych formalności.

Kolejny, piąty z artykułów, autorstwa Charls'a J. Scicluna, został poświęcony zagadnieniom prawa procesowego z zakresu *delicta graviora* (*Delicta graviora. Ius processuale*, s. 109-128). Na Normy *De delictis reservatis* z 2010 roku składają się dwie części: część pierwsza to *Normae substantiales* obejmująca art. 1-7, część druga to *Normae processuales* obejmująca art. 8-31. W części pierwszej zostały zawarte dyspozycje dotyczące zakresu kompetencji Kongregacji Nauki Wiary, następnie zostały szczegółowo wyliczone poszczególne przestępstwa należące do kategorii *delicta reservata* oraz zostały podane dyspozycje dotyczące przedawnienia *actio criminalis* w przypadku *delicta reservata*. Natomiast druga część to szereg szczegółowych dyspozycji dotyczących sposobu postępowania w przypadku *delicta reservata*, w odniesieniu do których Kongregacja Nauki Wiary jest Najwyższym Trybunałem Apostolskim. Autor, po przedstawieniu niektórych idei przewodnich zaczerpniętych z nauczania papieży, przechodzi do omówienia szczegółowych dyspozycji dotyczących procedury, jaką należy zachować w przypadku *delicta graviora*. W sposób zwięzły, ale rzeczowy, zostały przedstawione dyspozycje dotyczące wiadomości o przestępstwie oraz dochodzenia wstępnego. Warto podkreślić, że zgodnie z nowymi normami, już na etapie dochodzenia wstępnego, istnieje możliwość zastosowania postanowień zapobiegawczych, o których w kan. 1722. W dalszej części artykułu autor pisze o konieczności powiadomienia Kongregacji Nauki Wiary. Jest tutaj mowa o prawdziwym obowiązku prawnym, w związku z którym Ordynariusz, po przeprowadzeniu czynności dochodzenia wstępnego, staje się, z zasady niekompetentny do dalszego procedowania. Zgodnie z aktualnymi normami w materii *delicta graviora*, Kongregacja posiada możliwość bezpośredniego przedstawienia do decyzji papieskiej przypadków szczególnie ciężkich, w celu uzyskania wydalenia ze stanu duchownego wraz z dyspensą od celibatu kapłańskiego. Następnie autor omawia dwie możliwe drogi postępowania karnego: sądową i administracyjną. Nowością, przewidzianą w normach z 2010 roku, jest możliwość wymierzenia kary wiążącej na stałe, także poprzez dekret *extra iudicium*, a więc na drodze administracyjnej. Do artykułu został dołączony załącznik w postaci formularza, jaki należy przesłać Kongregacji w przypadkach *delicta graviora*. Artykuł ten stanowi doskonałą pomoc dla zrozumienia

i ewentualnego poprawnego przeprowadzenia postępowania w przypadku zaistnienia któregoś z przestępstw zastrzeżonych Kongregacji Nauki Wiary.

Procedura przewidziana w przypadku wymiaru kar (*La procedura per l'irrogazione delle pene*, s. 129-157), to przedmiot szóstego artykułu, którego autorem jest Andrea D'Auria. Wymierzanie lub deklarowanie kar odbywa się na drodze procesu karnego. Proces karny to zespół środków technicznych, którymi posługuje się kompetentna władza kościelna, mając na uwadze cel ostateczny, jaki powinien przyświecać każdemu działaniu w Kościele, tzn. *salus animarum*, o którym w kan. 1752. Bezpośrednio jednak Kościół poprzez proces karny, za cenę wymierzenia sankcji karnej, stara się o realizację celów wyznaczonych jasno w kan. 1341: przywrócenie sprawiedliwości, naprawienie skandalu i doprowadzenie do nawrócenia przestępcy. Procesowi karnemu, w aktualnym Kodeksie Prawa Kanonicznego, zostało poświęconych 15 kanonów, które podzielono na następujące części: 1. Wstępne dochodzenie (kann. 1717-1719); 2. Przebieg procesu (kann. 1720-1728), postępowanie pozasądowe (kan. 1720), postępowanie sądowe (kann. 1721-1728); 3. Skarga o naprawienie szkód (kann. 1729-1731). Kanoniczny proces karny jest właściwie realizowany w dwóch fazach ściśle ze sobą powiązanych, ale też i doskonale oddzielonych. Pierwsza faza zawiera w sobie dochodzenie wstępne (*praevia investigatio*) o charakterze administracyjnym, które ma na celu upewnienie się, oczywiście w wymiarze ograniczonym, co do zasadności poszlak wskazujących na popełnienie przestępstwa przez jakąś osobę. Konieczne jest tutaj zachowanie szczególnej ostrożności. Druga faza to już prawdziwy proces o charakterze administracyjnym albo o charakterze sądowym, podczas którego realizowana jest formalna instrukcja oraz jest wydawany dekret lub sentencja (wyrok) skazujący albo też uniewinniający. Ważnym etapem na drodze właściwego wymiaru sprawiedliwości jest moment, w którym Ordynariusz musi podjąć decyzję, co do tego, jaki charakter będzie posiadać dalsze postępowanie karne: sądowy czy administracyjny. Kryteria, którymi winien kierować się Ordynariusz przy podejmowaniu wspomnianej decyzji zostały zawarte w kan. 1342. Jak wynika z analizy przeprowadzonej przez autora, interpretacja i aplikacja zasad określonych we wspomnianym kanonie idzie raczej po linii wyboru drogi administracyjnej zawsze, ilekroć za takim sposobem postępowania przemawiają obiektywne korzyści w postaci szybkości i skuteczności, a nie jedynie wtedy, kiedy istnieją przyczyny przemawiające na niekorzyść procesu na drodze sądowej. Według opinii autora, w takim właśnie kierunku idzie *prassi* w przypadku Kongregacji rzymskich.

Síódmy z artykułów, autorstwa Vincenzo Mosca, został poświęcony zagadnieniom związanym ze specjalnymi uprawnieniami przyznanymi Kongregacji ds. Ewangelizacji Narodów oraz Kongregacji ds. Duchowieństwa, szczególnie w tym co się odnosi do wydalenia ze stanu duchownego na zasadzie kary oraz *ex officio* na drodze administracyjnej (*Le facolta speciali concesse alla Congregazione per l'Evangelizzazione Dei Popoli e alla Congregazione per il Clero (in particolare circa la dimissione dalla condizione giuridica clericale in poenam ed ex officio per via amministrativa*, s. 159-180). W swojej prezentacji autor stara się przedstawić procedurę administracyjną zawartą w uprawnieniach przyznanach w 2009 roku, zarówno Kongregacji ds. Ewangelizacji Narodów, jak i Kongregacji ds. Duchowieństwa, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki dotyczącej utraty stanu duchownego poprzez karę wydalenia wymierzoną zgodnie z przepisami prawa (kan. 290, n. 2). Autor zwraca jednak uwagę na to, że różne Kongregacje Kurii Rzymskiej zawsze korzystały ze specjalnych uprawnień, na mocy których mogły przeprowadzać procedurę wydalenia ze stanu duchownego *ex officio*, a więc na podstawie procedury nadzwyczajnej. Ze względu na wyjątkowy charakter procedury, uciekano się do niej ze szczególną ostrożnością i w ostateczności, tj. w tych przypadkach, kiedy zostały wyczerpane inne możliwości oraz stwierdzono niemożność przeprowadzenia, przewidzianego normalnie dla takich spraw, procesu karnego (kan. 1342 § 2). Do coraz częstszego korzystania z takiej nadzwyczajnej procedury skłania dzisiaj fala doniesień o przestępstwach pedofilii, niezdolność do uzyskania natychmiastowej reakcji, która mogłaby stanowić właściwe rozwiązanie dla zaistniałych sytuacji, oraz brak właściwego personelu czy trybunałów w pewnych terytoriach. Takie nadzwyczajne uprawnienie do przeprowadzenia wydalenia ze stanu duchownego na drodze administracyjnej posiadają aktualnie trzy Dykasteria Kurii Rzymskiej, a mianowicie: Kongregacja Nauki Wiary; Kongregacja ds. Ewangelizacji Narodów; Kongregacja ds. Duchowieństwa. Należy podkreślić, że zawsze powyższe uprawnienie posiada charakter wyjątkowy, z którego korzysta się jedynie w szczególnie ciężkich przypadkach, w których вина sprawcy jest poza wątpliwością, oraz dobrze udokumentowana. Omawiając poszczególne uprawnienia autor analizuje figurę karną poszczególnych uprawnień, uprawnienia przyznane Kongregacjom, oraz procedurę do zastosowania. Uprawnienia przyznane Kongregacjom, chociaż mogą podlegać krytyce, jako osłabiające dyspozycje kodeksowe, ponieważ odchodzą od zasadniczej linii wyrażonej w KPK/1983, to jednak wskazują na zamiysł duszpasterski ich wprowadzenia i mają być środkiem zaradczym wobec różnych sytuacji, które naruszają

porządek wspólnoty kościelnej. Ponadto, jak podkreśla autor, nie ma takiego porządku prawnego, który nie byłby w nieustannej ewolucji, albo który nie przewidywałby norm tymczasowych wobec sytuacji nieprzewidzianych wcześniej. Takie dostosowywanie się prawa do konkretnych sytuacji jest dowodem żywotności wspólnoty, która reaguje przeciwko temu wszystkiemu, co utrudnia realizację jej celu.

Recenzowana pozycja zawiera także bardzo cenny załącznik w postaci omówienia sposobu postępowania w przypadku konkretnej sprawy dotyczącej przestępstwa przeciwko obyczajom (*Traccia di un caso di delitto contro la morale*, s. 181-191), autorstwa Claudio Papale.

Na końcu omawianej pozycji znajdujemy zamieszczone w całości w języku włoskim Normy *de delictis reservatis* z 2010 roku (*Congregazione per la Dottrina della Fede, Normae de delictis reservatis*, s. 193-200); wykaz nazwisk; oraz krótką prezentację poszczególnych autorów.

Polecając omawianą publikację należy podkreślić, że czytelnik otrzymuje do rąk materiały pozwalające na dokładne zapoznanie się z niezmiernie trudną, ale niestety bardzo aktualną problematyką kościelnej władzy karania, szczególnie w kontekście najcięższych przestępstw zarezerwowanych Kongregacji Nauki Wiary. W jednym dziele otrzymujemy z jednej strony źródło teoretycznej refleksji z zakresu kanonicznego prawa karnego, ale z drugiej niezmiernie cenne i wartościowe informacje, oraz wnioski praktyczne z zakresu stosowania kanonicznego prawa karnego w dzisiejszych warunkach. Bez wątpienia zaletą recenzowanej publikacji jest udana próba całościowego przedstawienia złożonej problematyki związanej z przestępstwami zarezerwowanymi aktualnie Kongregacji Nauki Wiary oraz specjalnymi uprawnieniami przyznanymi Kongregacji ds. Ewangelizacji Narodów i Kongregacji ds. Duchowieństwa do wydalenia ze stanu duchownego na zasadzie kary oraz *ex officio* na drodze administracyjnej. Należy żywić nadzieję, że dzięki bogactwu i różnorodności treści, prezentowana publikacja przyczyni się do lepszego zrozumienia natury kościelnej władzy karania, a także do ochrony praw osób poszkodowanych przestępnym działaniem wiernych, poprzez właściwe reagowanie na zdarzające się przestępstwa w społeczności Kościoła, ale także poprzez działania o charakterze prewencyjnym.

o. Dariusz Borek, O. Carm.